

ДО ІСТОРІЇ КИЇВСЬКОЇ ШКОЛИ ЧОЛОВІЧОГО БАЛЕТНОГО ВИКОНАВСТВА: 60-70-ті роки ХХ століття

У статті, присвяченій історії вітчизняної школи чоловічого виконавства 60-70-х років ХХ ст., досліджено мистецький доробок провідних артистів Київського державного академічного театру опери та балету ім. Т.Г. Шевченка – Валерія Ковтуна, Віктора Литвинова та Миколи Прядченка. Висвітлено основні етапи їх творчого шляху, проаналізовано найяскравіші сценічні досягнення.

Ключові слова: балет, школа класичного танцю, Київський державний театр опери та балету ім. Т. Г. Шевченка, Валерій Ковтун, Віктор Литвинов, Микола Прядченко.

Афанасьев Сергей Николаевич, Заслуженный артист Украины, доцент Киевского национального университета культуры и искусств

К истории Киевской школы мужского балетного исполнительства: 60-70-е года ХХ в.

В статье, посвященной истории отечественной школы мужского исполнительства 60-70-х годов ХХ в., исследовано художественное наследие ведущих артистов Киевского государственного академического театра оперы и балета им. Т. Шевченко - Валерия Ковтуна, Виктора Литвинова и Николая Прядченко. Освещены основные этапы их творческого пути, проанализированы самые яркие сценические достижения.

Ключевые слова: балет, школа классического танца, Киевский государственный театр оперы и балета им. Т. Г. Шевченко, Валерий Ковтун, Виктор Литвинов, Николай Прядченко.

Afanasyev S., Honored artist of Ukraine, associate professor, Kyiv National University of Culture and Arts

Regarding the history of the Kyiv school of male ballet performance of the 1960-70's

The article is devoted to the history of the home school of male performance of 1960 -70's. The masterpiece of the leading actors of the Kyiv Shevchenko state academic opera and ballet theater such as Valeriy Kovtun, Viktor Lytvynov and Mykola Priadchenko is investigated. The main stages of their creative career are enlightened, their most brilliant creative achievements are analyzed.

The study of the creative experience of the best representatives of the Kiev school of dance of 1960-70's aiming at accumulating and preserving the national ballet theoretical heritage is an urgent task of the modern Ukrainian art. The purpose of this research is the scientific study of the artistic heritage of the brightest figures of the Kyiv Ballet of that period of performing and severance of the characteristics of their manners and professional level.

The analysis of scientific sources shows that this topic was examined by such domestic researchers as I.Dichenko, N.Zubareva, L.Tarasenko, V.Turkevych, M.Stefanovic and etc. But perhaps the most fruitful impact in this area was done by the scientific activity of Doctor of Arts, Professor Yuri Stanishevsky, who devoted a number of fundamental monographs to studying the history of the national ballet. Along with analysis of the best ballet theater of the Soviet theater heritage, the focus of researcher has always been concentrated on the main achievements of the leading soloists of the ballet scenes countries, their creative collaboration with famous Ukrainian choreographers, directors, conductors and more.

The 1960-70's in the history of the Kyiv ballet scene were marked by active stage searches, daring artistic experiments, which stood out in line with the individual style of performing of several generations of dancers. In particular, during this period M.Apukhtin, F.Baklan, A.Belov, G.Baukin, V.Kruglov, A.Novychonok, V.Nekrasov, N.Novikov, V.Parsiegov, O.Segal, B.Stepanenko were working on stage. Next to them the representatives of young generation such as V.Kovtun, E.Kosmenko, S.Lukin, V.Litvinov, M.Pryadchenko, V.Fedotov, V.Yaremenko, O.Kalibabchuk, V.Rybiy, B.Lebid etc. were growing.

Unfortunately, the volume of the scientific publications cannot fully review the creative contribution of all these artists. We therefore will limit ourselves to a few names: V.Kovtun, V.Litvinov and M.Pryadchenko.

Valery Kovtun, a well-known Ukrainian dancer takes a special place in the list of prominent figures of the Kyiv theatrical stage of the 1960-1970's. Among the best roles of Vladimir Kovtun of that period we will note such as Siegfried ("Swan Lake"), Basil ("Don Quixote"), Albert ("Giselle"), Vaclav ("Fountain of Bakhchisarai") and so on. On Kyiv stage V.Kovtun performed about 30 solo parties.

Among V.Kovtun's special achievements there are his participations in the 5th International Ballet Competition in Varna (Bulgaria), the International Ballet Competition in Moscow, the 4th International Dance Festival in Paris (Nijinsky Prize of the French Academy of Dance, 1977). In 1978, the leading soloist of T.Shevchenko Opera and Ballet theater V.Kovtun received the honorary title of People's Artist of the USSR.

Simultaneously with the work of choreographer, V.Kovtun was involved in teaching practice, he taught dance duet in the Kyiv Ballet School.

Innovative ideas of choreographers of the 1960-70's were embodied on the Kyiv stage by talented master Viktor Litvinov.

In 1985, V.Litvinov finished his career of dancer and choreographer and turned to ballet master activity.

Choreographer's debut on the main stage ballet Kyiv happened in December 1988, with the play "Don Quixote". Another work of V.Litvinov was the original version of S.Prokofiev's "Cinderella".

In 2003 and 2006 V.Litvinov was awarded by theater prize "Kyiv Pectoral" as the best choreographer for such ballet performances as A.Gradsky's "Mowgli" and B.Pawlowski's "Snow White and the Seven Dwarfs".

In 2009 Viktor Litvinov obtained the title of People's Artist of Ukraine.

Deep spirituality and technical excellence were embodied on the stage of the Kyiv T.Shevchenko Opera and Ballet theater in 1960-70's by Mykola Pryadchenko, a dancer.

At the age of 18 Mykola Pryadchenko made his debut on the Kyiv stage in the ballet "Forest Song" in virtuoso party of Perelesnyk. And the result of M.Pryadchenko's stage activity was 25-year-long theatrical experience realized in the performance "Fantastic Symphony" to the music of Berlioz.

Noting the dancer's acting talent and professionalism, critics noticed that in this play M.Pryadchenko created one of his best roles.

Since 1996, M.Pryadchenko has been working as tutor choreographer in the ballet troupe of the theater in the capital.

Conclusions and prospects for further development.

Thus, the 1960-70's became for the Kiev Ballet Scene the period of great artistic achievements of several generations of prominent representatives of the national school of classical dance.

Along with experienced performers the young generation of future Ukrainian ballet stars (Ye.Kosmenko, V.Fedotov, S.Lukin, V.Yaremenko) acquired stage experience.

The common feature of their masterly performance was the irreproachable school of classical dance (all of them are graduates of the Kiev Choreographic School), with its brilliant virtuoso technique that allowed them to implement the most complex creative vision.

At the same time bright and extraordinary scenic individuality of each of the artists helped them to create deep and rich in emotional palette ballet images. Thanks to highly professional works of our outstanding Valery Kovtun, Viktor Litvinov and Nicholas Pryadchenko Ukrainian ballet art became widely known and popular not only within former Soviet space but also in many countries.

Key words: ballet, classical dance school, Kyiv Shevchenko state academic opera and ballet theater, Valeriy Kovtun, Viktor Lytvynov, Mykola Priadchenko.

Історія вітчизняного балету радянського періоду налічує чимало славетних імен артистів, представників чоловічої школи танцю, широко відомих не лише у нашій державі, а й у всьому світі. З поміж них окремо в цьому ряду стоять танцівники Національної опери України (в 1960 – 1970-х роках – Київського державного Ордена Леніна і Ордена Трудового Червоного Прапора академічного театру опери та балету УРСР імені Т.Г. Шевченка).

Столичний балет завжди дбайливо плекав та збагачував традиції чоловічого виконавства, передаючи наступним поколінням артистів притаманну йому специфіку хореографічної майстерності та сценічної виразності. Вивчення творчого досвіду кращих представників київської танцювальної школи 1960 – 1970-х років з метою накопичення та збереження теоретичної спадщини вітчизняного балету є актуальним завданням сучасних українських мистецтвознавців. Метою даної наукової розвідки є дослідження артистичного доробку найяскравіших постатей київського балету означеного періоду, виокремлення особливостей їх виконавської манери та професійного рівня.

Аналіз наукових джерел засвідчує, що даною проблематикою займалися такі вітчизняні дослідники, як І. Диченко, Н. Зубарева, Л. Тарасенко, В. Туркевич, М. Стефанович тощо [3-4], [10], [12-13]. Але чи не найбільш плідною у цій галузі була наукова діяльність доктора мистецтвознавства, професора Юрія Станішевського, який присвятив вивченню історії вітчизняного балетного мистецтва низку ґрунтовних монографічних праць (Український радянський музичний театр. 1917-1967. Нариси історії, К., 1970; Національний академічний театр опери та балету України імені Т.Г. Шевченка: історія і сучасність, К., 2002; Украинский балетный театр: история и современность, К., 2008 та ін.) [5-9]. Поряд з аналізом найкращих балетних вистав радянської театральної спадщини, створених за класичними та сучасними музичними творами вітчизняних та зарубіжних композиторів, у центрі уваги дослідника завжди були досягнення провідних солістів головної балетної сцени країни, їх творча співпраця з відомими українськими балетмейстерами, режисерами, диригентами тощо.

1960-1970-ті роки в історії київської балетної сцени були позначені активними постановочними пошуками, сміливими мистецькими експериментами, у руслі яких яскраво виділялася індивідуальна виконавська манера одразу кількох поколінь танцівників. Зокрема, у цей період на сцені Київсь-

кого державного академічного театру опери та балету імені Т.Г. Шевченка працювали М. Апухтін, Ф. Баклан, А. Белов, Г. Баукін, В. Круглов, А. Новичонок, В. Некрасов, М. Новиков, В. Парсєгов, О. Сегаль, Б. Степаненко. Поруч з ними зростала молода зміна – В. Ковтун, Є. Косменко, С. Лукін, В. Литвинов, М. Прядченко, В. Федотов, В. Яременко, О. Калібабчук, В. Рибій, В. Лебідь тощо. Юрій Станішевський писав про них: "Широтою і мужньою піднесеністю, чистотою хореографічного малюнку вражав Веанір Круглов. Безпосередність, романтична окриленість були притаманні Євгенові Косменку. Щирість, емоційна щедрість вабили в акторських роботах Вадима Авраменка, який став одним з провідних педагогів хореографічного училища, дбайливим вихователем юних танцівників – переможців відомих міжнародних конкурсів. Зовнішня стриманість і внутрішній драматизм відзначали ролі Валерія Некрасова. Піднесеним романтиком став Віктор Рибій, вдумливим артистом, що ретельно осмислює й відшліфовує кожний епізод був, Сергій Лукін. Майстром пластичного перевтілення й гострого, сповненого експресії сценічного малюнка в кожній партії чи то класичного, чи то сучасного репертуару виявляв себе Віктор Литвинов, а запальним характерним танцівником – Юрій Тарасов. Величава, благородна виконавська манера, героїчна природа відзначали танець Вадима Федотова..." [7, 17]. Не можна не зацентувати, що артистичні досягнення всіх цих різних за індивідуальним почерком виконання танцівників передусім були пов'язані з творчою діяльністю таких балетмейстерів, як Анатолій Шекера (1974–1977 рр.), Роберт Клявін (1969–1972, 1979–1985 рр.), Галина Кирилова (1972–1974 рр.), Генріх Майоров (1977–1978 рр.).

На жаль, обсяг наукової публікації не дозволяє повною мірою висвітлити творчий доробок усіх згаданих артистів. Тому ми обмежимось лише кількома славетними іменами – це Валерій Ковтун, Віктор Литвинов і Микола Прядченко, залишивши майбутнім дослідникам поле для подальшої праці в цій галузі.

Відомий український танцівник Валерій Ковтун (1944–2005) посідає окреме місце в переліку видатних діячів київської театральної сцени 1960-1970-х років. Випускник Київського хореографічного училища (педагоги І. Булатова, Є. Зайцев, Ф. Баклан), В. Ковтун успішно дебютував на сцені Театру опери та балету ім. Т.Г. Шевченка у 1964 році в партії Зігфріда в "Лебединому озері" П. Чайковського. Попри, на вдалий виступ, перспективного молодого танцівника в Києві, не залишили, а натомість направили працювати до Харківського Державного театру опери та балету ім. М. Лисенка, де він і набув необхідного професійного досвіду. Серед кращих ролей В. Ковтуна того періоду відзначимо такі, як Зігфрід ("Лебедине озеро"), Базіль ("Дон Кіхот"), Альберт ("Жізель"), Гармодій ("Спартак"), Вацлав ("Бахчисарайський фонтан") тощо [1, 256; 4].

У 1968 році молодого артиста врешті-решт було прийнято до трупи столичного колективу Театру опери та балету ім. Т.Г. Шевченка. З 1969 року склався сценічний дует Валерія Ковтуна і провідної солістки театру – Тетяни Таякіної. Критика відзначала сценічну гармонійність та акторську злагожденість цієї пари: "Особливо проникливо відчували Т. Таякіна і В. Ковтун своєрідну стилістику "Жізель", передаючи в наспівно-прозорому, граційному й художньо-витонченому танці тремтливую ніжність і теплоту музики А. Адана, мереживну чистоту хореографії Ж. Кораллі, Ж. Перро і М. Петіпа, зворушливі почуття героїв. У цій старовинній романтичній виставі українські артисти виявили себе тонкими стилістами, знавцями вітчизняних виконавських традицій і сучасних досягнень світової хореографічної сцени, а також вдумливими творцями власної інтерпретації канонічних танцювальних партій..." [6, 474].

На київській сцені В. Ковтун виконав близько 30 сольних партій, серед яких були: Принц ("Лускунчик"), Дезіре ("Спляча красуня"), Джеймс ("Сильфіда"), Дафніс ("Дафніс і Хлоя"), Юнак ("Боле-ро"), Лукаш ("Лісова пісня"), Данило ("Кам'яна квітка"), Паріс ("Лілея"), Дон Жуан ("Кам'яний володар"), Ферхад ("Легенда про любов") тощо. За свідченням театрознавців, образи, створені В. Ковтуном, були сповнені м'якого ліризму та світлої романтики. Так, про участь артиста у балеті "Спартак", Ю.Станішевський писав: "Майстер класичного танцю, Валерій Ковтун надавав дещо нейтральному хореографічному малюнку партії Красса вишуканої елегантності, графічної завершеності. Його Красс зневажав усіх довкола, самозакоханість і бундючність не залишали його і в дуетах з Егіною, і в розгорнутих сольних епізодах... Образ, створений В. Ковтуном, був значно складнішим, ніж постать Красса, дещо однозначно змальована В. Рибієм, який підкреслював у суперечливому характері персонажа лише самолюбівання й жорстокість..." [6, 453].

Серед особливих досягнень В. Ковтуна варто визначити участь у V Міжнародному балетному конкурсі у Варні (Болгарія, третя премія, 1970 р.), Міжнародному конкурсі артистів балету в Москві (друга премія, 1973 р.), IV Міжнародному фестивалі танцю в Парижі (Премія імені В. Ніжинського Французької академії танцю, 1977 р.). Про останню подію В. Ковтун згадував через роки: "На IV Міжнародний фестиваль танцю в Парижі ми потрапили випадково. То був час, коли нашим артистам категорично заборонялося брати участь у заходах подібного роду: якщо там виступали емігранти –

боялися наших з ними контактів... Премії вручав нам з Тетяною Таякіною Серж Лифар у російському посольстві у присутності представників французької громадськості, Майї Плісецької, а також асистентів та колег по Академії. Вся процедура мала урочистий характер. Бути лауреатом Премії Вацлава Ніжинського та Анни Павлової вважалося престижним та почесним..." [4].

Непересічною подією у творчій долі В. Ковтуна стало його незабутнє знайомство з примую-балериною Великого театру (Москва) Майєю Плісецькою. На її запрошення київський артист виступив партнером танцівниці на телезйомках, брав участь у зарубіжних подорожах, гастролював з трупю Великого театру. "Вперше доля звела мене з Плісецькою у 1973 році, – розповідав згодом В. Ковтун. – Вона зателефонувала мені і запропонувала знятися разом у телевізійних версіях балетів "Лебедине озеро" та "Загигель рози". Я приїхав, вивчив за три години невідомий хореографічний "текст", і наша спільна робота розпочалася. Я одразу відчув, якою непересічною особистістю є Майя. Інколи мені навіть здавалося, що вона володіє даром навчання. З нею неможливо було щось не так зробити, припуститися помилки. Вона сміливо і впевнено вела партнера за собою. Танцювати з Плісецькою означало стати з нею єдиним цілим..." [4].

У 1978 році провідний соліст Театру опери та балету ім. Т.Г. Шевченка В. Ковтун отримав почесне звання народного артиста СРСР. Наступним відповідальним етапом у кар'єрі танцівника стало навчання на балетмейстерському факультеті Державного інституту театрального мистецтва ім. А. Луначарського у Москві (клас Р. Захарова), після закінчення якого у 1984 році В. Ковтун упродовж 1985 – 1987 років очолював балетну трупу головного столичного театру.

30 грудня 1986 року він дебютував уже як хореограф постановкою "Лускунчика", здійсненою разом із досвідченим диригентом А. Власенком, художником В. Окунєвим і провідними солістами – Тетяною Таякіною (Маша) та Миколою Прядченком (Принц – Лускунчик). У подальші роки балетмейстерська діяльність В. Ковтуна отримала нові напрями реалізації: у 1987 – 1988 роки він працював головним балетмейстером Укрконцерту, а з 1989 року замінив колишнього засновника, художнього керівника і головного балетмейстера Київського театру класичного балету В. Вронського (помер 1989 р.). Паралельно з балетмейстерською роботою В. Ковтун займався педагогічною практикою: упродовж двох десятиліть (1977 – 1997) він викладав дуетний танець у Київському хореографічному училищі [4].

Новаторські відкриття балетмейстерських задумів 1960-1970-х років цікаво втілював на київській сцені талановитий майстер Віктор Литвинов (нар.1948 р.). До складу трупи Театру опери та балету ім. Т.Г. Шевченка він увійшов у 1967 році після закінчення Київського хореографічного училища. Серед його найбільш вдалих балетних партій відзначимо партії: Ротбарта ("Лебедине озеро"), Тибальта ("Ромео і Джульєтта"), Абдерахмана ("Раймонда"), Візира ("Легенда про любов"), Принца Лимона ("Чипполіно"), Гірея ("Бахчисарайський фонтан"), Спартака, Красса ("Спартак"), Север'яна ("Кам'яна квітка") тощо [1, 316]. Проти 1969 – 1981-ті роки артист неодноразово ставав лауреатом Всесоюзних конкурсів артистів балету і балетмейстерів (1975 року отримав звання заслуженого артиста УРСР). Мистецтвознавець І. Диченко писав про особливості танцювального (а згодом і балетмейстерського) почерку В. Литвинова: "Можливості Литвинова-балетмейстера надзвичайно тісно пов'язані з його індивідуальністю характерного танцівника. Якою колоритною була його фея Карабос, сповнена відьмацьких чар; яким темпераментним, поважним, гордовитим постав перед глядачем його Еспадо, а яка стихія пристрастей, палаючого серця відбилася у танцювальних діалогах з Кармен! У молоді роки Вікторові Литвинову пощастило відчути "перчену" гостру хореографію Алонсо, драматичну масштабність, пошук філософії змістовності в образах, створених Анатолієм Шекерою, грайливість, гротесковість пластичної лексики у самотній хореографії Генріха Майорова. Ці творчі здобутки найкращим чином виявилися на новому етапі становлення майстра – в його авторських хореографічних пошуках..." [3, 10].

У 1985 році В. Литвинов завершив кар'єру танцівника і після закінчення балетмейстерського факультету Ленінградської консерваторії ім. М. Римського-Корсакова звернувся до балетмейстерської діяльності: впродовж 1985–1987 рр. він очолював балетну трупу Київського музичного театру для дітей та юнацтва, а у 1987–1994 рр. керував балетною трупю Театру опери та балету ім. Т.Г. Шевченка.

Дебют балетмейстера на головній балетній сцені Києва відбувся у грудні 1988 року виставою "Дон Кіхот" з темпераментною і віртуозною Тетяною Білецькою (Кітрі) та величним Віктором Яременком (Базиль). Наступною роботою В. Литвинова стала оригінальна версія "Попелюшки" С. Прокоф'єва, створена у 1989 році у співпраці з диригентом О. Рябовим і художником М. Левитською [6, 486–487]. Балетмейстер сміливо відкрив широкий шлях юним солістам і в подальші роки під його керівництвом було здійснено вистави: "Спляча красуня", "Лісова пісня" (1991 р.), "Ніч перед Різдвом" (1993 р.), "Панночка і хуліган" (1998 р.), "Новий декамерон", "Вікінги" (1999 р.), "Жар-птиця" (2000 р.) тощо.

З 2005 року В. Литвинов знов керує балетною трупю Київського музичного театру для дітей та юнацтва (з 2010 р. – Київський муніципальний академічний театр опери та балету для дітей і юнацтва). У 2003 та 2006 роках його було відзначено театральною премією "Київська пектораль" як найкращого хореографа-постановника року за балетні вистави "Мауглі" О. Градського та "Білосніжка й сім гномів" Б. Павловського (хореографія Г. Майорова). У 2009 р. Віктор Литвинов дістав звання народного артиста України [2].

Глибоку духовність у своєму технічно досконалому танці талановито втілював на сцені Київського театру опери та балету ім. Т.Г. Шевченка у 1960 – 1970-х роках танцівник Микола Прядченко (1951 – 2014). Учень В. Денисенка, засновника сучасної школи українського чоловічого балетного виконавства (а також В. Єфремової, в театрі – В. Круглова), він у 1969 році був прийнятий до трупи столичного театру і досить швидко став одним з визначних танцівників Європи, прославивши українську хореографію в багатьох країнах світу.

У 18 років відбувся перший виступ Миколи Прядченка на київській сцені в балеті "Лісова пісня" у віртуозній партії Перелесника. "Палкий, казковий герой Прядченка вилітав на сцену, і вся вистава неначе сповнювалася його вогняним подихом. Так в український балет увійшов самотній талановитий актор, якому судилося на київській сцені тривале і прекрасне творче життя..." – писали про дебют М. Прядченка театрознавці [6, 568].

Прониклива задушевність М. Прядченка з особливою повнотою розкрилася і в інших образах романтичного характеру, створених обдарованим танцівником (Зіґфрід з "Лебединого озера", Ромео з "Ромео і Джульєтта", Лускунчик з однойменного балету тощо). У цих партіях М. Прядченко "виявив не лише володіння стилістикою класичного танцю, а й артистизм, музикальність, уміння емоційно наповнити та психологічно виправдати кожен пластичну фразу, будь – яку сценічну ситуацію, скульптурно завершено і гранично виразну позу. Він умів проникливо відтворити в танці настрої й найтонші душевні поривання своїх героїв..." [6, 568].

Доля подарувала артистові можливість танцювати практично увесь репертуар балетної трупи з багатьма провідними солістками театру. Партнерками М. Прядченка були О. Потапова, І. Лукашова. А. Гавриленко, Л. Сморгачова, О. Філіп'єва, а також Н. Семізірова (випускниця Київського хореографічного училища, пізніше – солістка балетної трупи Великого театру в Москві) [5, 11-12].

Підсумком сценічної діяльності М. Прядченка, реалізацією накопиченого ним 25-річного театального досвіду стала вистава "Фантастична симфонія" на музику Г. Берліоза. Пізніше він так згадував про свою роботу над цим балетом: "Коли Анатолій Федорович Шекера поставив "Фантастичну симфонію",... я танцював Леліо. ...Я майже захворів, коли ми її підготували, а уже в ній було багато переходів від реального до потойбічного. Ця внутрішня динаміка настроїв Берліоза – від божевілля цілковитої свідомості й навпаки – дуже виснажувала мене: в танці треба було постійно перебудовувати свій внутрішній стан і втілювати його в русі, йти за музикою. Вдень і вночі в мені звучали акорди композитора, яких я не міг позбутися..." [12].

Прем'єра "Фантастичної симфонії" відбулася 26 червня 1996 року. Відзначаючи акторський талант танцівника, його високий професіоналізм, мистецтвознавці зауважували, що в даній виставі М. Прядченко створив одну із найкращих своїх ролей. "Танцюючи в театрі 27-й сезон, – писав про нього Ю. Станішевський, – артист неначе переживав другу творчу молодість, не поступаючись у чистоті, легкості й елегантності танцю юним солістам... Його поетична, окрилена романтикою і наснажена зворушливим ліризмом мистецька індивідуальність уособлює танцювальну культуру, професійну майстерність та високий артистизм українських балетних акторів..." [6, 566].

З 1996 року (після закінчення Державного інституту театального мистецтва ім. А. Луначарського у Москві) М. Прядченко почав працювати на посаді балетмейстера-репетитора балетної трупи столичного театру. Про важливість своєї роботи він говорив: "Танець вимагає постійного розвитку та обов'язкового спостереження зі сторони. Мало хто з танцівників може об'єктивно оцінити власні можливості й визнати свої помилки. Дзеркало не лестить тільки дуже самокритичним людям. Вважаю, що педагог у роботі артиста – це прообраз його майбутнього глядача..." [12].

Отже, 1960-1970-ті роки стали для київської балетної сцени періодом великих артистичних досягнень одразу кількох поколінь яскравих представників вітчизняної школи класичного танцю. Поряд із досвідченими виконавцями – М. Апухтіним, Г. Баукіним, В. Кругловим, В. Парсеговим та іншими – набувала сценічного досвіду молода зміна, а згодом майбутні зірки українського балету – Є. Косменко, С. Лукін, В. Федотов, В. Яременко та ін.

У пропонованому нарисі ми спробували розглянути творчі портрети лише трьох танцівників, провідних солістів Київського державного академічного театру опери та балету УРСР ім. Т.Г. Шевченка – мужнього й емоційно щирого Валерія Ковтуна, натхненого й експресивного Віктора Литвинова, роман-

тика й неперевершеного майстра перевтілення Миколи Прядченка. Спільною рисою їх виконавського мистецтва стала передусім бездоганна школа класичного танцю (усі вони – випускники Київського хореографічного училища) з її блискучою віртуозною технікою, що дозволяла їм втілювати найскладніші творчі задуми. Водночас яскрава і неординарна сценічна індивідуальність кожного з артистів допомогла їм створити глибокі й багаті за емоційною палітрою балетні образи, завдяки високопрофесійному доробку наших видатних – Валерія Ковтуна, Віктора Литвинова та Миколи Прядченка – українське балетне мистецтво стало широко відомим і популярним не лише у межах радянського простору, а й у багатьох країнах світу.

Література

1. Балет: Энциклопедия / Под ред. Ю. Григоровича. – М.: Советская энциклопедия, 1981. – С. 256.
2. Виктор Литвинов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.musictheatre.kiev.ua/ru/dossier/21>.
3. Диченко І. Балетна сповідь Панночки і Хулігана / І. Диченко // Музика. – 2000. – № 4 – 5. – С. 10.
4. Зубарева Н. Валерий Ковтун: "Только бы нас ценили!..". – [Електронний ресурс] / Зубарева Н. – Режим доступу: http://gazeta.zn.ua/CULTURE/valeriy_kovtun_esli_by_tolko_nas_tsenili.html.
5. Станішевський Ю. Лицар українського балету / Ю. Станішевський // Танец в Україні и в мире. – № 2. – 2011. – С. 11–12.
6. Станішевський Ю. Національний академічний театр опери та балету України імені Т. Шевченка: історія і сучасність / Ю. Станішевський. – К.: Музична Україна, 2002. – 734 с.
7. Станішевський Ю. Танцювальне мистецтво України в іменах і датах / Ю. Станішевський // Хореографічне мистецтво України у персоналіях: Довідник. – К.: Біографічний інститут НАН України, 1999. – С. 4-21.
8. Станішевський Ю. Український радянський музичний театр. 1917-1967. Нариси історії / Ю. Станішевський. – К.: Наукова думка, 1970. – 291 с.
9. Станішевський Ю. Украинский балетный театр: история и современность / Ю. Станішевський. – К.: Музична Україна, 2008. – 411 с.
10. Стефанович М. Київський державний театр опери та балету УРСР ім. Т. Г. Шевченка. Історичний нарис / М. Стефанович. – К., 1968. – 274 с.
11. Танці на кончиках пальців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://izvestia.com.ua/ru/article/8049>
12. Тарасенко Л. Искусство быть партнером [Електронний ресурс] / Тарасенко Л. – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/ru/article/kultura/iskusstvo-byt-partnerom>.
13. Туркевич В. Хореографічне мистецтво України в персоналіях: Довідник / В. Туркевич. – К.: Біографічний інститут НАН України, 1999. – 224 с.

References

1. Ballet: The encyclopedia. (1981). Moskva : Soviet encyclopedi.
2. Litvinov, V. (2005). Retrieved from: <http://www.musictheatre.kiev.ua/ru/dossier/21> [in Russian].
3. Dichenko, I. (2000). Baletna confession Pannochki and Huligana . Kyiv: Muzik [in Ukrainian].
4. Zubareva, N. (1999). Valery Kovtun: "If only we were appreciated !". Retrieved from: http://gazeta.zn.ua/CULTURE/valeriy_kovtun_esli_by_tolko_nas_tsenili.html [in Russian].
5. Stanishevskiy, Y. (2011). Litsar of ukrashnsky to the ballet. Dance in Ukraine and in the world. Kyiv: Muzik [in Ukrainian].
6. Stanishevskiy, Y. (2002). Natsionalny akademichny theater to the opera that to Ukrainians ballet named after T. Shevchenka: History and Modernity. Kyiv: Muzichna Ukraina [in Ukrainian].
7. Stanishevskiy, Y. (1999). Tantsyvalne art Ukraini in the menakh and dates. Horeografichne art Ukraini at the personaliyah: Dovidnik. Kyiv : Biografichny institut Ukraini's NAN [in Ukrainian].
8. Stanishevskiy, Y. (1970). Ukrainskiy radyanskiy muzichny theater. 1917-1967. Naris istoriy and her./ Yu. Kyiv : Naukova dymka [in Ukrainian].
9. Stanishevsky, Y. (2008). Ukrainskiy ballet theater: history and present. Kyiv : Muzichna Ukraina [in Ukrainian].
10. Stefanovich, M. (1968). Kievskiy derzhavny theater to the opera that to the ballet of URSR them. T. G. Shevchenka. istorichny essay. Kyiv: Muzichna Ukraina [in Ukrainian].
11. Dances on finger-tips. (2009). Retrieved from: <http://izvestia.com.ua/ru/article/8049> [in Russian].
12. Tarasenko, L.(2008). Art to be the partner. Retrieved from: <http://www.day.kiev.ua/ru/article/kultura/iskustvo-byt-partnerom> [in Russian].
13. Turkevich, V. (1999). Horeografichne art Ukraini in the personaliyakh: Dovidnik. Kyiv: Biografichny institut Ukraini's NAN [in Ukrainian].